

*Теремцова Ніна Володимирівна,
доцент кафедри теорії права та держави
юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ЄДНОСТІ БЮДЖЕТУ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Одним із актуальних питань бюджетного процесу в Україні є принцип єдності бюджету, що зводиться до вимоги, де в одній державі діє єдиний бюджет як вираз єдності влади пануючого класу й відповідної єдності фінансової політики.

Принцип єдності бюджету – це об'єднання всіх доходів і витрат держави в межах загального універсального акту. Єдність полягає в єдиній бюджетній системі, єдиних правових підставах, єдиних формах оформлення та ведення обліку.

Наприклад, принцип єдності бюджету в ФРН [2] полягає в тому, що витрати і доходи об'єднані в межах єдиного бюджету, а не розподіляються на приватні та державні. Це означає також відмову за можливості від використання побічних і спеціалізованих позабюджетних фондів коштів [4]. Лише за таких умов можна здобути оптимальну розстановку пріоритетів серед чисельних потреб у витратах, забезпеченні всього бюджету і прийнятті досконалих рішень, що ухвалюються в сфері фінансової політики.

Щоб забезпечити єдність і цілісність бюджету, Держава зобов'язана претендувати на вирішенні всіх питань, від яких залежить збереження єдності та цілісності держави. У будь-кому випадку це будуть ті питання, які не в змозі вирішити кожний окремо орган місцевого самоврядування, або разом за відсутності єдиного координуючого органу.

У межах стадій сучасного бюджетного процесу в Україні можна запровадити принципи стадії виконання бюджету. До основних, принципів на яких будується система виконання бюджетів в Україні можна віднести принцип виконання бюджету через органи Державного бюджету. Це означає, що реєстрація бюджетних надходжень, регулювання об'ємів бюджетних зобов'язань, здійснення дозвільних приписів для здійснення витрат в межах виділених лімітів бюджетних зобов'язань і здійснення всіх платежів від імені бюджетно-отримувачів покладається на центральні і місцеві відділення Державного казначейства.

Принцип єдиного рахунку казначейства в Україні має бути реалізований через застосування принципу єдиного казначейського рахунку, що являє собою систему бюджетних рахунків органів Державного казначейства, відкритих в установах банків за відповідним балансовим рахунком, на які зараховуються податки, збори та інші обов'язкові платежі до Державного бюджету та надходження з інших джерел, що встановлені законодавством України, і з яких органами Державного казначейства здійснюються платежі безпосередньо на

користь суб'єктів господарської діяльності, які виконали роботи або було надано послуги розпорядникам бюджетних коштів [3].

Слід звернути увагу на принцип єдності каси. Даний принцип припускає зарахування всіх доходів бюджету, що надходять, залучення, погашення джерел фінансування дефіциту бюджету й здійснення всіх витрат із єдиного рахунку бюджету, за винятком операцій по виконанню Державного бюджету, здійснюваних за межами України відповідно до чинного законодавства. Касове виконання бюджету включає операції з коштами на бюджетних рахунках, операції по зарахуванню доходів бюджетно-отримувачів і здійснення платежів за підтвердженими бюджетними зобов'язаннями. Суми грошових коштів, списаних із рахунку бюджету, представляють собою касові бюджетні витрати.

Принцип забезпечення бюджетних витрат і платежів лише в разі фактичної наявності засобів на бюджетному рахунку. Витрачання бюджетних коштів здійснюється за формою списання грошових коштів із рахунку бюджетно-отримувача в розмірі підтвердженого бюджетного зобов'язання. Вказаний принцип слід віднести до переліку класичних принципів казначейського виконання бюджету.

Бюджетний розпис – це документ щоквартального розподілення доходів і витрат бюджету, а також надходжень із джерел фінансування дефіциту бюджету, яким встановлений розподіл бюджетних асигнувань між одержувачами бюджетних коштів, це можна віднести до принципу виконання бюджету на основі бюджетного розпису.

Принцип виконання бюджету по доходах означає, що перелік і зарахування доходів здійснюється на єдиний рахунок бюджету (в разі надходження до бюджету надмірно сплачених сум здійснюється їх повернення). Всі згадані операції проводяться на основі обліку доходів бюджету й складання звітності про доходи відповідного бюджету.

Є необхідним звернути увагу на принцип санкціонування витрат бюджету. Бюджети по витратах виконуються в межах фактичної наявності бюджетних коштів на єдиному рахунку бюджету з дотриманням обов'язкових послідовно здійснюваних процедур санкціонування і фінансування.

Всі доходи бюджету в державі можна віднести до принципу бюджетного обліку виконання бюджету, що полягає в запозиченні коштів, виникаючий дефіцит і інші операції, які здійснюються в процесі виконання бюджету, реєструються в реєстрах бюджетного обліку на підставі плану рахунків бюджетного обліку. Єдину методологію бюджетного обліку розробляє і доводить до територіальних органів Державне казначейство.

Принцип надання обов'язкової звітності про виконання бюджету означає, що уповноважені виконавчі органи державної влади зобов'язані надавати оперативний звіт про виконання бюджету до відповідних представницьких органів державної влади, контрольно-рахункових органів, органи державного казначейства для складання звіту про консолідований бюджет.

Отже, бюджет має бути наочним і доступним для кожної особи. Лише в цьому випадку, як такі, що приймаються в межах бюджетної політики рішення будуть водночас відповідати критеріям необхідності, економічності і економії

коштів фондів [5].

В умовах глобалізації економіки першочергове значення для всіх країн має ефективне й відповідальне управління громадськими фінансами для забезпечення стійкості національних бюджетних систем.

Для бюджетного процесу України характерні принципи бюджетної системи України, що закріплені Бюджетним кодексом України. Однак слід звернути увагу на спеціальні принципи бюджетного процесу, які більшою мірою відображають його сутність і потребують законодавчого закріплення [6].

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 01.01.2019.
2. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. 1949.
3. Положення про єдиний казначейський рахунок. № 122 від 26.06.2002.
4. Теремцова Н. В. Про пенсійний фонд України. Вип. 2. Матеріали доповідей і тези виступів наукової конференції. № 2. 1995 р. Чернівці.
5. Теремцова Н. В. Проблеми кодифікації законодавства під час соціальних реформ. Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі : зб. наук. ст. за матеріалами V Міжнар. наук.-практ. конфер. Житомир, 2017. С. 52–55.
6. Теремцова Н. В. Перспективи розвитку бюджетного процесу в Україні: теоретико-правовий аспект. *Правоохоронна діяльність: історія, сучасний стан, перспективи розвитку* : матеріали наук.-теорет. конф. (присвячена пам'яті видатного науковця О. Ф. Граніна) / Редкол. : А. М. Завальний, Н. В. Лазнюк, М. М. Пендюра та ін. Київ : НАВС, 2017. С. 177–180.

Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри
теорії держави та права
Національна академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

АПАРАТ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

Протягом усього періоду становлення державності в Україні було задекларовано та впроваджено не одну адміністративну реформу, що мала за мету підвищення ефективності функціонування апарату держави відповідно до сучасних міжнародних глобальних тенденцій та вимог сьогодення.

Попри проведення численних реформаторських трансформацій у цій сфері механізм держави у цілому та апарату управління зокрема в Україні й донині визнається неефективним та таким, що потребує удосконалення.